

Puolustusvoimat

**SOTILAS-
TIEDUSTELU**
JULKINEN KATSAUS
2021

© 2021 Pääesikunta

ISBN 978-951-25-3177-6

ISBN 978-951-25-3178-3 (pdf)

Painopaikka

PunaMusta Oy, 2021

Kuvat

Puolustusvoimat, Jukka-Pekka Flander (sivu 3),
tiedusteluvalvontavaltuutetun toimisto (sivu 25:
tiedusteluvalvontavaltuutetun kuva)

Puolustusvoimat

SOTILAS- TIEDUSTELU

JULKINEN KATSAUS
2021

Sisällys

Tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajan tervehdys	3
Puolustusvoimain komentajan tervehdys	4
Pääesikunnan tiedustelupäällikön tervehdys	5
Suomen sotilaallinen toimintaympäristö ja vuosi 2020	6
Sotilastiedustelulaki sekä laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa	14
Sotilastiedustelun organisaatio ja suorituskyvyt	18
Sotilastiedustelun laillisuusvalvonta	24
Sotilastiedustelu työ- ja palveluspaikkana	26
Sotilastiedustelun kehittäminen	28

Tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajan tervehdys

Uusi kattava tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan kesäkuussa 2019. Laki tiedustelutoiminnan valvonnasta ja tähän liittyvä eduskunnan työjärjestyksen muutos olivat tulleet voimaan jo saman vuoden helmikuussa. Eduskunnan ensimmäinen tiedusteluvalvontavaliokunta aloitti työnsä tiedustelun parlamentaarisenä valvojana 26. kesäkuuta 2019.

Ajantasaisen tiedustelulainsäädännön säätämistä edelsi pitkä ja huolellinen lainsäädäntövalmistelu. Olen tyytyväinen siihen, että maamme turvallisuuden kannalta keskeinen lainsäädäntöhanke toteutettiin aidosti parlamentarismen hengessä, mikä antaa hyvät lähtökohdat sekä tiedustelutoiminnalle että sen valvonnalle.

Tiedustelulakien muodostama kokonaisuus on tasapainoinen. Lainsäädäntö kattaa kansallisen turvallisuuden tarpeet, vaarantamatta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Vahva valvonta on asetettu vastapainoksi viranomaisten uusille valtuuksille toteuttaa siviili- ja sotilastiedustelua niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Tiedusteluvalvontavaliokunnan ensisijainen tehtävä on valvoa tiedustelutoiminnan asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Sen lisäksi valiokunta voi tehdä parlamentaarisia havaintoja tiedustelutoiminnasta ja sen kehityksestä. Tämä on tärkeää etenkin alkuvaiheessa, kun tiedustelulakien mukainen tiedustelutoiminta hakee muotoaan.

Valiokunta on siten valvontatehtävänsä ohessa mukana kehittämässä yhteistyössä suomalaista siviili- ja sotilastiedustelutoimintaa. Haluan tiedusteluvalvontavaliokunnan puolesta toivottaa sotilastiedustelusta vastaavalle Puolustusvoimien henkilöstölle menestystä tärkeään työhön Suomen turvallisuuden puolesta.

*Mika Kari
kansanedustaja (sd.)
eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan
puheenjohtaja*

Puolustusvoimain komentajan tervehdys

Viime vuosien aikana Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on ollut nopeassa muutoksessa, ja lähi-alueiden sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Lähialueen valtiot ovat jatkaneet puolustusmenojensa lisäämistä, valmiutensa parantamista sekä aktiivista harjoitustoimintaa.

Samanaikaisesti laaja-alaisen vaikuttamisen keinovalikoima on lisääntynyt teknologian kehittyessä ja valtioiden ja järjestelmien keskinäisriippuvuuden kasvaessa. Nykymaailmassa konfliktit voivat käynnistyä ilman perinteistä sotilaallista voimankäyttöä ja yhteiskuntaa saatetaan horjuttaa jo normaalioloissa vaikuttamalla sen kriittisiin toimintoihin, kohteisiin ja henkilöihin koko valtakunnan alueella. Teknologian kehitys on laajentanut sodankäynnin perinteisestä maa-, meri- ja ilmapuolustuksesta koskemaan myös informaatiota, tietojärjestelmiä ja avaruutta.

Oikean tilanneymmärryksen muodostaminen monitahoisesta toimintaympäristöstä on entistä tärkeämpää. Samalla se on myös entistä haastavampaa. Viime vuosien kehitys onkin asettanut entistä enemmän vaatimuksia sotilastiedustelulle, joka toimii puolustuksen etulinjassa joka päivä.

Sotilastiedustelu on yksi Puolustusvoimien kehittämisen painopistealueista. Järjestelmien kehittämisellä varmistetaan, että tiedustelun suorituskyky säilyy toimintaympäristön edellyttämällä tasolla.

Laki sotilastiedustelusta selkeytti ja vahvisti sotilastiedustelun toimintaedellytyksiä. Laki edesauttaa merkittävästi tilanneymmärryksen muodostamista niin Puolustusvoimien kuin laajemminkin Suomen näkökulmasta. Sotilastiedustelulaki antaa Puolustusvoimille myös laajemmat valtuudet torjua ulkopuolisten tiedustelutoimia. Ensimmäinen uuden lainsäädännön mukainen toimintavuosi on takana. Se vahvisti, että laki tuli tarpeeseen.

*Puolustusvoimain komentaja
kenraali Timo Kivinen*

Pääesikunnan tiedustelupäällikön tervehdys

Hyvä lukija,

luette nyt Suomen sotilastiedustelun yli satavuotisen historian ensimmäistä julkista katsausta. Tähän asti Suomen sotilastiedustelu on pääosin toiminut julkisuudelta salassa. Salaamisella on pyritty suojaamaan organisaatiota ja henkilöstöä ulkovaltojen tiedusteluorganisaatioiden tiedustelulta ja vastatoimilta.

Kylmän sodan päättymisen jälkeen hetken aikaa vallinnut kansainvälisen politiikan ”suojasää” on tämän vuosituhatosen puolella vaihtunut kovaan ja kiihtyvään suurvaltakilpailuun, joka heijastuu myös Suomen turvallisuusympäristöön. Tämä on osaltaan luonut tarvetta parantaa kansallista tiedustelukykymme uhkien ennakoivaksi tunnistamiseksi ja päätöksen teon perustaksi. Vuonna 2019 saatiin voimaan sotilas- ja siviilitiedustelulait, jotka selkeästi vahvistivat Suomen kansallisen tiedustelun toimintaedellytyksiä. Sotilastiedustelulla on nyt selvät laissa määritetyt tehtävät, kohteet ja toimivaltuudet. Tiedustelulakien myötä Suomessa siirryttiin länsimaiseen järjestelmään, jossa meillä on sotilastiedusteluorganisaatio ja siviilitiedusteluorganisaatio (SUPO) sekä niille selkeä poliittinen ohjaus ja kattava valvontajärjestelmä.

Tarve suojata sotilastiedustelun henkilöstöä ja toimintaa ei ole vuosien kuluessa poistunut. Päinvastoin ulkomaisten tiedustelupalvelujen toiminta Suomessa ja lähialueilla on jälleen kylmän sodan tasolla. Uusi sotilastiedustelulaki on kuitenkin tuonut sotilastiedustelua aiempaa enemmän julkisuuteen, samalla kun tiedustelu on saanut uusia toimivaltuuksia ja suorituskykyä. Tämän takia on syytä avata kansalaisille sitä, mikä sotilastiedustelu on ja miten se toimii.

Tässä julkisessa katsauksessa kerrotaan lyhyesti sotilastiedustelulaista, sotilastiedustelun tehtävistä, kohteista, suorituskyvyistä, toiminnasta ja valvonnasta.

Kyseessä ei ole tarkka kuvaus ja analyysi toimintaympäristöstä tai menneen vuoden toiminnasta. Sen sijaan toivon, että lukijalle tulee katsauksen avulla oikea kuva sotilastiedustelun toiminnasta ja siitä, millainen rooli sotilastiedustelulla on yhtenä merkittävänä kansallisen turvallisuuden takaajana.

*Pääesikunnan tiedustelupäällikkö
kontra-amiraali Juha Vaubkonen*

Suomen sotilaallinen toimintaympäristö ja vuosi 2020

Suomen sotilaallisella toimintaympäristöllä tarkoitetaan sitä maantieteellistä ja kansainvälispoliittista kokonaisuutta, joka on merkityksellinen arvioitaessa Suomeen ja suomalaisiin kriisinhallintajoukkoihin mahdollisesti kohdistuvaa sotilaallista uhkaa. Perinteisten, puhjenneiden ja puhkeamassa olevien kriisien lisäksi maailmaa ravisteli vuonna 2020 viruspandemia.

6

Puolustusvoimat valmistautuu toimimaan kaikkia uhkamalleja vastaan – myös siviilielämän keskellä.

Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on yksinkertaistettuna Pohjois-Eurooppa, etenkin Itämeren alue, sekä konfliktialueet, joilla Suomi osallistuu kriisinhallintaoperaatioihin. Sotilaallinen toimintaympäristö kytkeytyy monitahoisesti maailmanpoliittiseen tilanteeseen sekä viime vuosikymmeninä muuttuneeseen turvallisuuspoliittiseen ja teknologiseen todellisuuteen. Vastakkainasettelut kansainvälisissä suhteissa aiheuttavat heijastevaikutuksia sekä suoraan että välillisesti myös Suomen sotilaalliselle turvallisuudelle. Itämeri on alueen valtioille tärkeä merenkulun vapauden, huoltovarmuuden ja kaupankäynnin kannalta. Alueen valtiot pyrkivät turvaamaan omat intressinsä, mikä näkyy myös asevoimille annetuissa tehtävissä. Tämä puolestaan ilmenee muun muassa aktiivisena sotilaallisena toimintana maalla, merellä ja ilmassa. Suomen lähialueilla on myös sotilaallisen voiman keskittymiä, joiden olemassaolo on otettava huomioon uhka-arvioissa ja niiden perusteella tehdyssä suunnittelussa ja varautumisessa.

Lisääntynyt poliittinen vastakkainasettelu ilmenee myös valtioiden tai koalitioiden kykyinä ja tarvittaessa valmiutena käyttää asevoimia toisen valtion alueella, mikäli ne katsovat sen tarpeelliseksi keskeisten turvattavien intressiensä kannalta. Voimapolitiikan paluu on lisännyt jännitteitä Euroopassa. Esimerkiksi Venäjä on osoittanut kykynsä ja halunsa tarvittaessa käyttää aseellista voimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi myös Euroopassa, mikä on lisännyt sotilaallista vastakkainasettelua ja aktiivisuutta Itämeren alueella.

Asevoimien suora käyttö ulkopoliittisten intressien ajamiseen ei nykyään kuitenkaan ole pääsääntöisesti ensisijainen tai käyttökelpoisiin tapa. Tästä huolimatta asevoiman käyttöön varaudutaan ja kykyä tähän kehitetään. Asevoimilla tai niiden käytön mahdollisuudella on yhä tärkeä tehtävä monien valtioiden ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä. Suomen sotilaallisessa toimintaympäristössä keskeiset toimijat, kuten Venäjä, kehittävät sotilaallisia suorituskykyjään sekä asevoimiensa valmiutta säännöllisin ja monipuolisin harjoituksin.

Suomen sotilaalliseen toimintaympäristöön vaikuttaa myös esimerkiksi arktisilla alueilla etenevä ilmastonmuutoksen aiheuttama jääpeitteen hupeneminen. Sen myötä avautuvat meriväylät ja mahdolliset uudet luonnonvaraesiintymät lisäävät alueen valtioiden välistä kilpailua resursseista ja vaikutusvallasta. Valtioiden pyrkimykset luonnonvarojen hyödyntämisoikeuksien ja taloudellisten toimintaedellytysten varmistamiseksi luovat keskeisille valtioille tarpeen kohdentaa voimavaroja alueen valvontaan ja suojaamiseen. Arktisella alueella valtiot pyrkivät edistämään intressiensä toteutumista myös sotilaallisin keinoin. Arktisen alueen infrastruktuuria ja asevoimien suorituskykyä kehitetään alueen erityisolosuhteita, sotilaallisia tarpeita ja uhkakuvia silmällä pitäen. Hyvänä esimerkkinä tästä kehityksestä on Venäjän päätös perustaa arktisille alueilleen viides sotilaspiiri, Pohjoisen laivaston sotilaspiiri, vuoden 2021 alusta. Länsimaiden kiinnostus pohjoisiin alueisiin on ilmennyt esimerkiksi alusosastojen lisääntyneenä aktiivisuutena pohjoisilla merialueilla.

Vaikka arkinen alue on toistaiseksi säilynyt verrattain erillään globaalin turvallisuustilanteen jännitteiden kasvusta, tilanne saattaa lähivuosina muuttua, kun maailmanpolitiikan keskeiset toimijat pyrkivät suojaamaan kasvavia intressejään alueella.

Vaikka maailmanpoliittiset jännitteet sekä vastakainasettelu ja suurvaltakilpailu etenkin Yhdysvaltojen ja Kiinan välillä ovat lisääntyneet, nykyaikainen maailma on monilla osa-alueilla syvästi integroitu. Esimerkiksi taloudelliset keskinäisriippuvuudet toimivat monissa kansainvälispoliittisissa ongelmakysymyksissä tasapainottavina tekijöinä valtioiden ja kansainvälisten yhteisöjen kesken. Globaalien talouden keskinäisriippuvuuteen nojaava luonne voi kuitenkin olla ristiriidassa kansallisten intressien kanssa, mikä osaltaan voi ruokkia valtioiden välisiä jännitteitä esimerkiksi energianviennin alalla.

Teknologian kehitys heijastuu turvallisuuteen

Suomen sotilaalliseen turvallisuusympäristöön vaikuttaa merkittävästi myös uusien teknologioiden nopea maailmanlaajuinen kehitys. Informaatio- ja tiedonsiirtoteknologioiden varaan rakentuneet nykyaikaiset yhteiskunnat ovat kyenneet luomaan kilpailuetua ja osaamista. Samalla yhteiskuntien riippuvuus informaatioteknologioista on tehnyt niistä monin paikoin haavoittuvia, myös sellaiselle

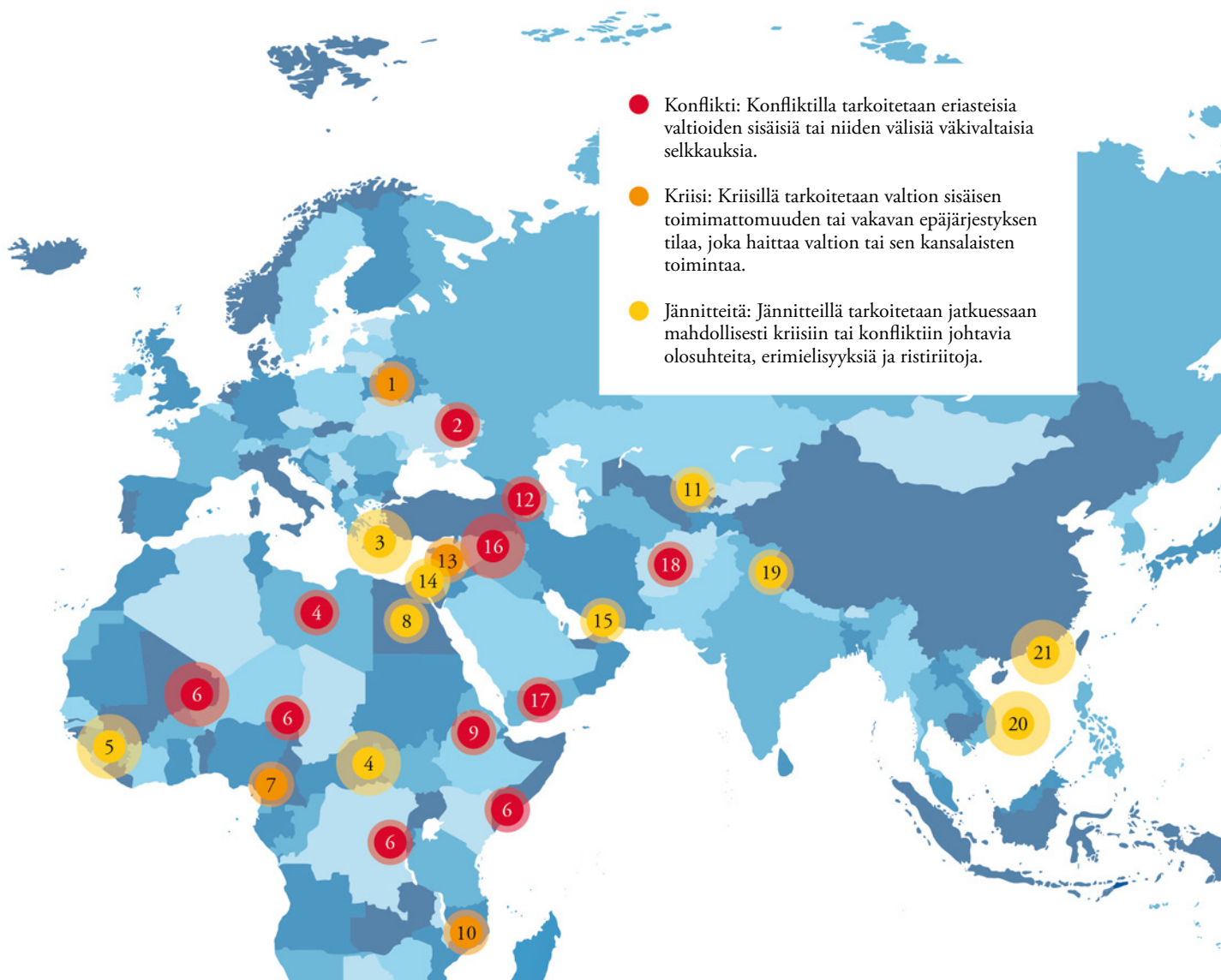
Sotilaallinen valmius edellyttää ajantasaista tiedustelutietoa.

ulkopuoliselle vaikuttamiselle, joka tähtää mainitun kilpailuedun minimoimiseen. Hyvänä esimerkkinä näistä haavoittuvuuksista on Yhdysvalloissa joulukuussa 2020 julki tullut, etenkin valtionhallintoon suuntautunut, erittäin laaja tietomurto- ja vakoilutapaus.

Teknologioiden kehityksen mukanaan tuomat uudet toimintaympäristöt, kuten avaruus ja kyberulottuvuus, luovat monia mahdollisuuksia positiiviselle kehitykselle, mutta sisältävät myös riskejä. Avaruutta hyödyntävä kansallisten intressien tavoittelu ja kyberavaruutta hyödyntävien sotilaallisten ja rikollisten sovellusten kehitys joudutaan aiempaa enemmän ottamaan huomioon Suomen turvallisuusympäristön kehityksen arvioinnissa. Kyberavaruudessa keskeiset valtiolliset toimijat kehittävät puolustuksellisia, mutta myös sellaisia suorituskykyjä, joilla kyetään vakoilemaan ja tarvittaessa vaikuttamaan kohteeseen esimerkiksi vaurioittamalla kriittistä infrastruktuuria, kuten sähkönsiirtoverkkoja.

Pandemian vuosi 2020

COVID 19 -pandemiasta huolimatta asevoimien tärkeimpänä tehtävänä Euroopassa on edelleen taata valmius ja kyky huolehtia operatiivisista velvoitteista sekä alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta. Sotilaallinen toiminta Suomen lähialueilla jatkui vuoden 2020 aikana aktiivisena. Tällaista toimintaa ovat olleet esimerkiksi sotaharjoitukset sekä strategisten pommikoneiden lennot ja merivoimien yksiköiden purjehdukset. Sekä Yhdysvallat että Venäjä pyrkivät harjoitustoiminnassaan entistä vahvemmin yllätyksellisyyteen, mikä vaikeuttaa toiminnan ennakoimista. Normaalin toiminnan lisäksi asevoimat ovat tukeneet siviiliviranomaisia pandemian aikana esimerkiksi logistiikassa, terveydenhuollossa ja kohteiden suojauksessa. Huolimatta pandemian tuottamista häiriöistä yhteiskuntien toimintaan eurooppalaisten valtioiden kyky turvata alueellinen koskemattomuutensa ja pitää yllä operatiivista valmiuttaan ei ole merkittävästi heikentynyt. Venäjän vuotuinen strateginen sotaharjoitus, vuonna 2020 Kavkaz, järjestettiin Venäjän Eteläisen sotilaspiirin alueella. Harjoitus oli suurin Venäjällä vuonna 2020 järjestetyistä harjoituksista, ja koronapandemia näkyi vain rajallisesti sen mittaluokkaa pienentävänä tekijänä. Vuonna 2021 vuotuinen strateginen sotaharjoitus järjestetään Läntisen sotilaspiirin alueella. Yhdessä lännen harjoitustoiminnan kanssa tämä todennäköisesti merkitsee sotilaallisen toiminnan jatkuvan Suomen lähialueilla vähintäänkin vuoden 2020 tasolla.

1. Kriisi: Valko-Venäjällä presidentinvaalit johtivat hallinnonvastaisiin mielenosoituksiin.
2. Konflikti: Itä-Ukrainan konflikti jatkui ilman merkittäviä muutoksia.
3. Jännitteitä: Itäisellä Välimerellä alue- ja luonnonvarakiistat sekä pakolaisvirrat kasvattivat jännitteitä ja alueellista epävakautta.
4. Konflikti: Libyassa, Keski-Afrikan tasavallassa ja Etelä-Sudanissa vuosia jatkuneiden konfliktien heikentämä hallinto ja talous vaikeuttivat yhteiskuntien vakauttamista.
5. Jännitteitä: Länsi-Afrikassa muun muassa Guineassa ja Norsunluurannikolla sisäpoliittiset kiistat aiheuttivat epävakautta ja levottomuuksia.
6. Konflikti: Sahelin alueella ja osissa Itä-Afrikkaa rajat ylittävä radikaali-islamistinen väkivalta jatkui.
7. Kriisi: Kamerunissa hallinnon toimet separatismien kukistamiseksi jatkuivat aiheuttaen väkivaltaisuuksia.
8. Jännitteitä: Egyptissä radikaali-islamistien iskut Siinailla sekä ratkaisematon patokiista Etiopian kanssa ylläpitivät maan sisäisiä ja alueellisia jännitteitä.
9. Konflikti: Etiopiassa syksyllä kärjistyneet liittovaltion sisäiset yhteenotot uhkasivat alueellista vakautta.
10. Kriisi: Pohjois-Mosambikissa radikaali-islamistien toiminta heikensi turvallisuustilannetta.
11. Jännitteitä: Keski-Aasiassa radikaali-islamistien iskujen uhka säilyi.
12. Konflikti: Vuoristo-Karabahin vuosikymmeniä jatkunut konflikti kärjistyi avoimeksi sodaksi syksyllä.
13. Kriisi: Libanonissa Beirutin sataman suurta tuhoa aiheuttanut räjähdys elokuussa kiihdytti pitkään jatkuneita hallinnonvastaisia mielenosoituksia.
14. Jännitteitä: Välimeren pohjukassa ratkaisemattomat alueelliset kiistat ja yhteiskunnalliset ongelmat ylläpitivät jännitteitä.
15. Jännitteitä: Persianlahden alueella iskut energiainfrastruktuuria vastaan kasvattivat jännitteitä.
16. Konflikti: Irakin ja Syyrian konfliktit sekä Daishin vastainen taistelu jatkuivat ilman ratkaisua.
17. Konflikti: Jemenissä vuosia jatkunut konflikti kärjisti ennestään erittäin vakavaa humanitääristä kriisiä.
18. Konflikti: Afganistanissa konflikti jatkui rauhanpyrkimyksistä huolimatta.
19. Jännitteitä: Kiinan ja Intian välinen vuosikymmeniä jatkunut rajakiista kärjistyi.
20. Jännitteitä: Kaakkois-Aasiassa useita valtioita koskevat aluekiistat jatkuivat.
21. Jännitteitä: Hongkongissa mielenosoitukset jatkuivat.

Osallistuminen kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin on oleellinen osa Puolustusvoimien toimintaa. Suomalaisia kriisinhallintajoukkoja Afganistanissa.

10

Pandemialla on vaikutuksia kansantalouksiin ja globaaliin talouteen. On kuitenkin epätodennäköistä, että se aiheuttaisi merkittäviä suoria muutoksia globaaliin sotilaalliseen ja turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Pandemian hillitsemiseksi asetetut rajoitteet kuitenkin vaikuttavat pitkittyessään asevoimien koulutus- ja harjoitustoimintaan sekä lisäävät kustannuksia.

Sotilastiedustelun vuodessa näkyivät pandemian lisäksi Suomen turvallisuusympäristön keskeisten valtioiden turvallisuuspoliittiset linjaukset, asevoimien suorituskykyjen kehittyminen sekä yleinen sotateknologinen kehitys, jotka edellyttivät jatkuvaa seuranta. Itämeren alueen sotilasstrateginen merkityksen kasvu jatkui. Etenkin Venäjä on sijoittanut Suomen lähialueille entistä suorituskykyisempiä ja teknologisesti kehittyneempiä asejärjestelmiä parantaen samalla joukkojensa valmiutta ja kykyä keskittää lisäjoukkoja alueelle. Alueen Nato-maissa on tapahtunut vastaavaa kehitystä, mutta selvästi hitaammin.

Keskeisiä poikkeavia tapahtumia vuoden aikana olivat esimerkiksi Valko-Venäjän presidentinvaalien aiheuttama yhteiskunnallinen liikehdintä sekä pitkään

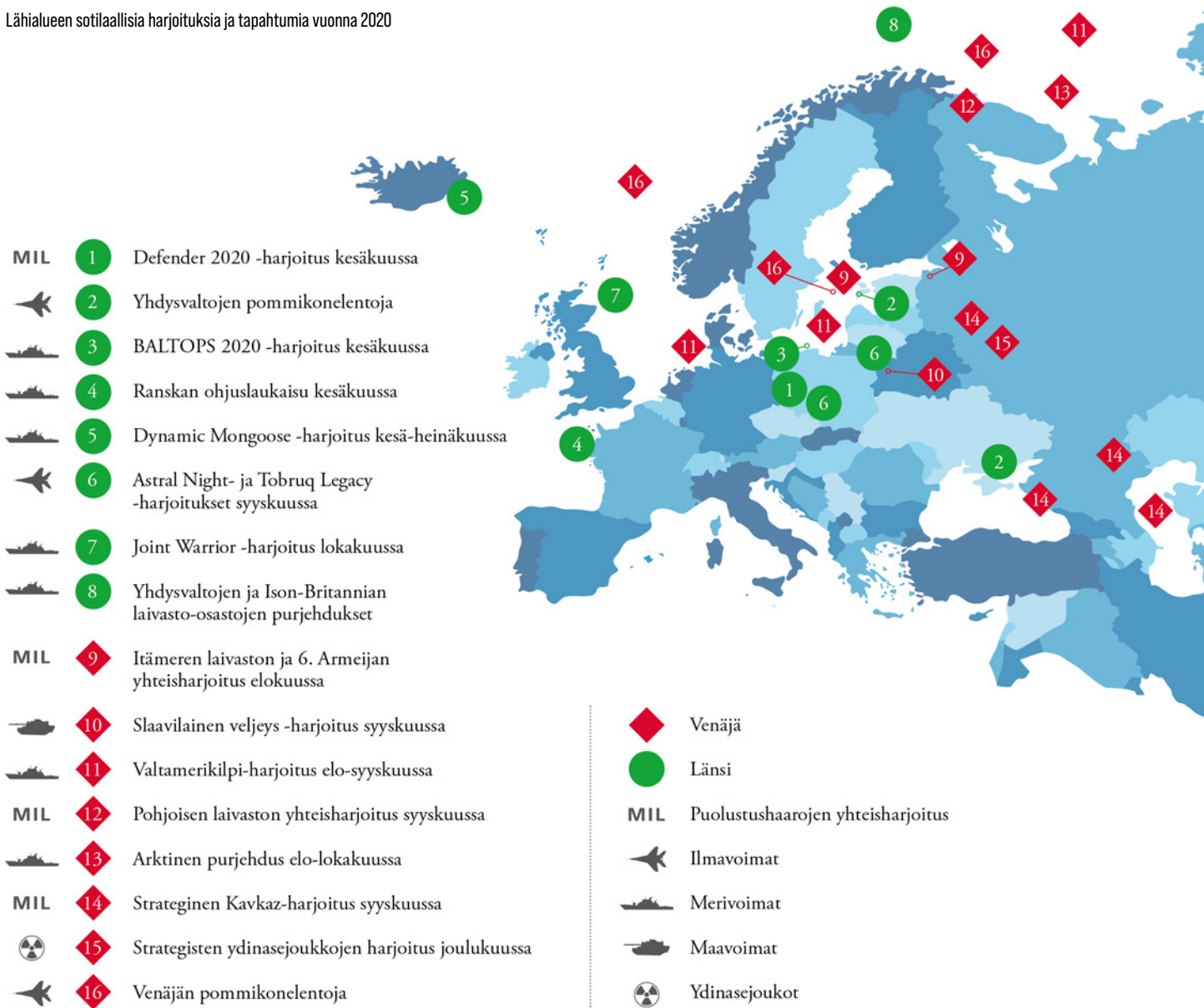
jääntyneenä ollut ja nopeasti eskaloitunut Vuoristo-Karabahin konflikti, joka muutti Etelä-Kaukasian voimatasapainoa Turkin noustessa merkittäväksi toimijaksi alueella.

Sotilasvastatiedustelun havaintojen mukaan ulkomaiset tiedustelupalvelut ovat jatkaneet aktiivista toimintaa Suomessa. Pandemian luomat liikkumisrajoitukset ovat jossain määrin vaikeuttaneet tiedustelupalvelujen toimintaa kentällä, mutta erityisesti toiminta tietoverkoissa on ollut aktiivista.

Konfliktien taustasyyt ja kriisit maailmalla

Kriisien ja aseellisten konfliktien syyt ja ilmenemis muodot vaihtelevat alueittain, mutta käytännössä kaikkia kriisialueita yhdistävät esimerkiksi heikko taloudellinen tilanne, oikeusvaltion puutteet sekä korruptio ja järjestäytynyt rikollisuus. Monin paikoin ongelmia kärjistää uskonnollisia ideologioita hyödyntävien ääriryhmien toiminta. Yhteiskunnan kantokykyä rasittavat tekijät heijastuvat enenevässä määrin väestöpaineena kriisimaiden lähialueille ja myös Eurooppaan. Kriisien syntyyn ja kehittymiseen vaikuttavat taustalla olevat ilmiöt, joiden syyt ovat

Lähialueen sotilaallisia harjoituksia ja tapahtumia vuonna 2020

usein paikallisista toimijoista riippumattomia. Näitä ovat esimerkiksi laajemmat ideologiset tekijät ja ulkopuolisten toimijoiden usein luonnonvaroihin liittyvä tarve ohjata maiden ja alueiden kehitystä omien intressiensä mukaisesti. Lisäksi ilmastonmuutos ja sen laaja-alaiset heijastevaikutukset kiihdyttävät olemassa olevia ongelmia, kuten aavikoitumista ja pulaa puhtaasta vedestä.

Kriisi- ja konfliktialueiden osalta seurannan painopiste vuonna 2020 oli alueilla, joilla Suomi osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan, etenkin Lähi-idässä. Suomen kriisinhallinnan operaatioalueilla viime ai-

kojen merkittäviä tapahtumia ovat olleet esimerkiksi Iranin ohjusisku Irakiin vuoden 2020 alussa, Beirutin sataman räjähdys ja sen vauhdittama hallituskriisi Libanonissa syksyllä 2020 sekä hieman tämän jälkeen tapahtunut sotilasvallankaappaus Malissa. Kaikissa kolmessa maassa tilanne on rauhoittunut, mutta tilanne on niissä edelleen hyvin räjähdysherkkä. Merkityksellistä oli myös Israelin ja arabimaiden lähentyminen ja sen laaja-alaiset vaikutukset Lähi-idän voimatasapainoon. Taistelut Syyriassa ovat suurelta osin laantuneet, mutta etenkin Pohjois-Syyriassa hallituksen ja kapinallisten väliset yhteenotot jatkuvat.

Jännitteitä ja konflikteja epävakaassa maailmassa

Sotilastiedustelu arvioi ja pyrkii tunnistamaan laaja-alaisesti myös uusia potentiaalisia kriisi- ja konfliktialueita. Ulkovaltojen, etenkin Venäjän ja Turkin, vuoden alun aikana kasvanut aktiivisuus Libyassa on näkynyt Euroopan unionin merellisen kriisinhallintaoperaation toiminta-alueella Välimerellä. Syksyllä Libyassa aikaan saatu tulitauko on rauhoittanut tilannetta ja luonut edellytyksiä pysyvämpään rauhaan. Viime vuoden aikana kiihtynyt kilpailu itäisen Välimeren energiavarannoista ja pitkään jatkuneet aluekiistat vaikuttavat laaja-alaisesti koko alueen jo valmiiksi jännittyneeseen tilanteeseen.

Afrikan sarven alueella tilanne todennäköisesti heikkenee edelleen. Sisäiset aseelliset yhteenotot lisäävät alueen keskeisen valtion, Etiopian, epävakautta. Somaliassa vallan keskittyminen, toistuva epäonnistuminen vaalien järjestämisessä sekä epävarmuus Yhdysvaltojen sotilaallisen tuen jatkumisesta todennäköisesti heikentävät turvallisuustilannetta. Kansainvälisistä vastatoimista huolimatta radikaa-li-islamistinen liikehdintä todennäköisesti jatkuu nykyisenkaltaisena. Afrikassa sen erityisinä painopiste-alueina ovat Sahelin alue, mukaan lukien Tšad-järven alue, sekä lisäksi Itä-Afrikka, jossa ääri liikkeiden toiminta painottuu Somaliaan, Kongon demokraattisen tasavallan itäosiin ja Mosambikin pohjoisosiin.

Afganistanissa puolestaan hallinnon ja Taliban-liikkeen syksyllä 2020 alkaneet neuvottelut lähes 20 vuotta jatkuneen sodan lopettamiseksi ovat edenneet hitaasti. Yhdysvaltojen ja talibanien välisestä sopimuksesta huolimatta väkivaltaisuuDET ovat jatkuneet ja lisääntyneet. Tämä kehitys todennäköisesti jatkuu vuoden 2021 aikana väkivallan kohdistuessa etupäässä paikalliseen väestöön ja turvallisuusviranomaisiin.

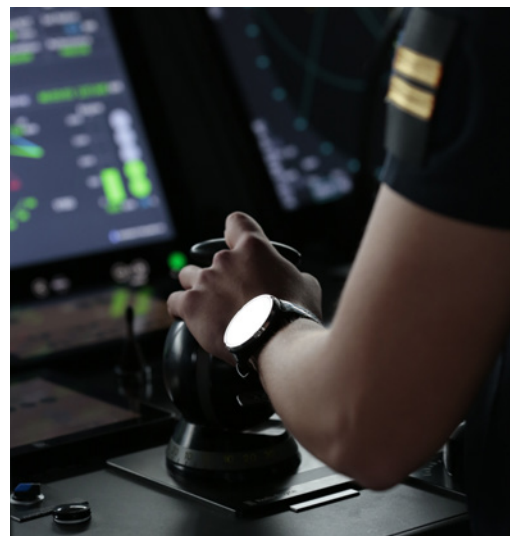
Turvallisuus on laaja-alainen kokonaisuus

Yleisesti ottaen sotilaallista turvallisuutta on vaikea tarkastella erillään muusta turvallisuudesta. Sodankuva on muuttunut kylmän sodan päättymisen jälkeen, eikä sodissa tai sodankäynnissä ole aina kyse valtioiden välisestä asevoimin käytävästä perinteisestä taistelusta. Sodalla ei nykyään usein ole selkeää alkua sodanjulistuksesta puhumattakaan. Nykyaikaisissa konflikteissa korostuu nopean valtiollisen päätöksenteon merkitys – oli sitten kysymys sotilasoperaation käynnistämisestä tai voimakeinojen käytöstä. Nykyaikaisen sodankäynnin keinot perustuvat mo-

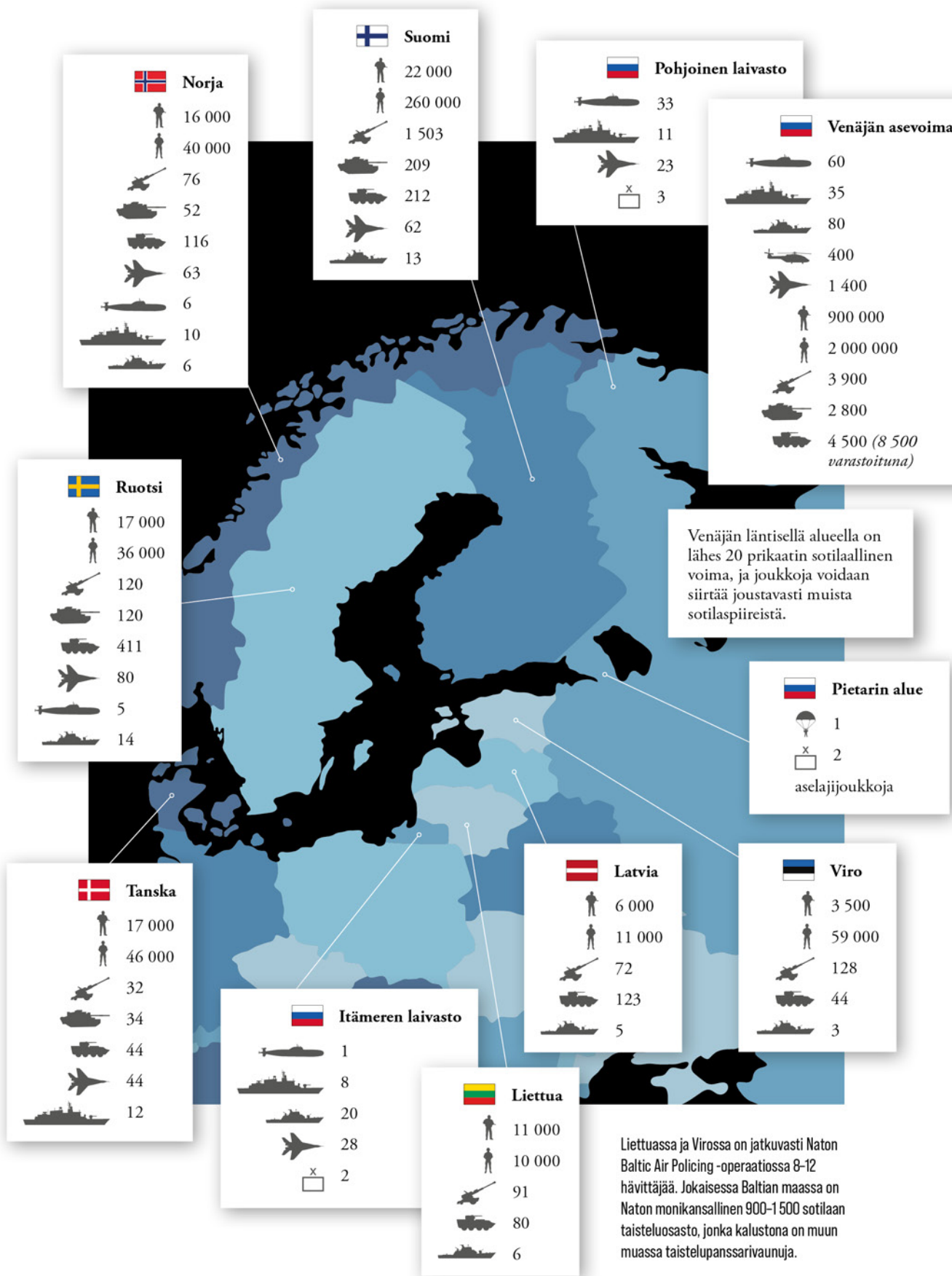
nenlaisten valtiollisten suorituskykyjen joustavaan käyttöön, jossa sotilaalliset suorituskyvyt ovat vain yksi kansallisten intressien edistämisen keino.

Julkisuudessa usein esiintyvien hybridisodankäynnin tai hybridivaikuttamisen käsitteiden sijaan voidaan puhua laaja-alaisesta vaikuttamisesta. Sillä tarkoitetaan kaikkia valtiollisen toimijan käytettävissä olevia suorituskykyjä ja välineitä, joilla se pyrkii vaikuttamaan kohteeseen edistääkseen ulko- ja turvallisuuspoliittisia päämääriään. Vaikutukseen pyritään usein keinoilla, jotka eivät täytä perinteisen sodankäynnin tunnusmerkistöä, mikä vaikeuttaa vastapuolen päätöksentekoa. Laaja-alaiseen vaikuttamiseen liittyy myös mahdollisuus uhata sotilaallisella voimalla tai käyttää sitä. Kohteen luonne ja puolustuskyky, toiminnan tavoite ja haluttu vaikutus määrittävät tällaiseen vaikuttamiseen käytettävien keinojen kirjon.

Arvioitaessa Suomeen mahdollisesti kohdistuvaa sotilaallista uhkaa on tärkeä mieltää, että Suomen lähialuetta koskeva toimintaympäristötietoisuus ei yksin anna riittävän selkeää kuvaa arvion perusteeksi. Suomen sotilaallisessa toimintaympäristössä tapahtuvat asiat ovat osa moniulotteista turvallisuutta. Sotilaallisten suorituskykyjen tarkastelu ja sotilaallisen toiminnan kehityksen ennakointi on tärkeää, mutta vain osa kattavaa toimintaympäristötietoisuutta. Maailmanpolitiikan kehityskulut heijastuvat nykyaikaisessa maailmassa hyvin nopealla aikajänteellä, yllättäenkin, mikä tarkoittaa kasvavaa tarvetta laadukkaalle ja oikea-aikaiselle, tiedusteluviranomaisen muodostamalle tilannekuvulle ja tiedustelutiedolle.

Toimintaympäristötietoisuuden tulee olla kattavaa.

Sotilas	Panssarivaunu	Suuri taistelualus	Hävittäjä
Reservi	Jalkaväen taistelujoneuvo	Taistelualus	Taisteluhelikopteri
Prikaati	Tykistö	Sukellusvene	Ilmarynnäködivisioona

Sotilastiedustelulaki sekä laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa

Sotilastiedustelu astui uuteen aikakauteen, kun laki sotilastiedustelusta tuli voimaan. Laki antaa sotilastiedustelulle uusia toimivaltuuksia ja määrittelee sen tehtäväkenttää aikaisempaa tarkemmin.

14

Huolellisesti valmisteltu laki sotilastiedustelusta tuli voimaan kesäkuussa 2019. Sen soveltamisen valvontaa varten eduskuntaan perustettiin uusi valiokunta – tiedusteluvalvontavaliokunta.

Laki sotilastiedustelusta (590/2019) tuli voimaan 1.6.2019. Sitä edelsi perusteellinen valmistelutyö, jonka yhteydessä tehtiin myös kattavaa kansainvälistä säädösvertailua sekä tutkittiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöjä. Huolellinen lainvalmistelu antoi sotilastiedustelulle aikaa valmistautua lain voimaantuloon, ja on nähtävissä, että laki on selvästi parantanut sotilastiedustelun tiedonhankinnan edellytyksiä.

Sotilastiedustelulain mukaan sotilastiedustelun tiedonhankinnan kohteita voivat olla esimerkiksi vieraan valtion asevoimien ja niihin rinnastuvien järjestäytyneiden joukkojen toiminta ja toiminnan valmistelu tai Suomen maanpuolustukseen kohdistuva tiedustelutoiminta, mutta myös kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta. Sotilastiedustelu palvelee sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeita ja vastaa ennen kaikkea tietotarpeisiin, jotka mahdollistavat Puolustusvoimien tehtävien mahdollisimman hyvän toteuttamisen.

Ensimmäiset kokemukset ja havainnot uusien toimivaltuuksien käytöstä ovat olleet myönteisiä, ja lakiin kirjatut päätöksentekoprosessit näyttävät toimivan lainsäätämisvaiheessa suunnitellulla tavalla. Sotilastiedustelun kyvykkyys on kasvanut samalla, kun käräjäoikeuden ratkaisukäytäntö on alkanut luoda reunaehdoja tiedonhankinnalle.

Valtakunnallinen tiedustelulainsäädäntö on lisäksi syventänyt ja kehittänyt sotilastiedusteluviranomaisen ja siviilitiedustelun välistä yhteistyötä. Uusi lainsäädäntö on parantanut myös turvallisuusviran-

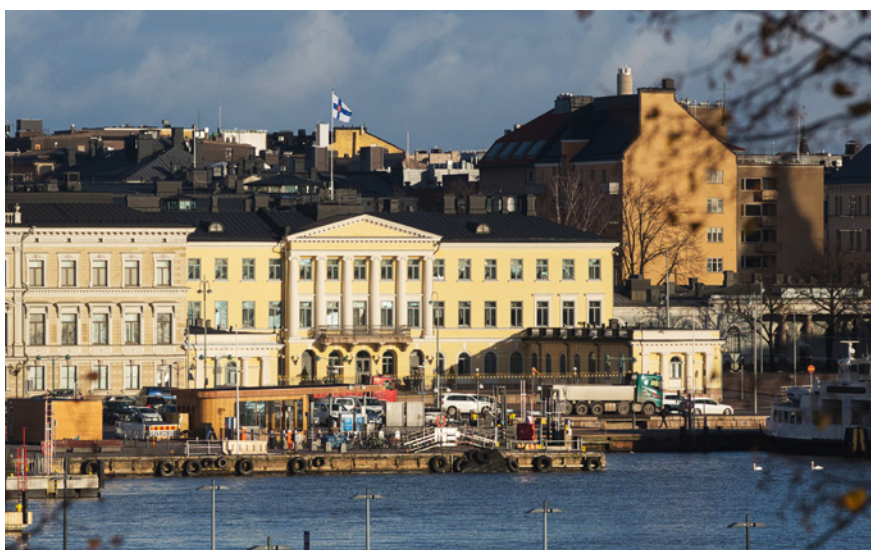

Tuomioistuin ratkaisee syvälle perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvien menetelmien käyttöä.

omaisten yhteistä kykyä tiedustella valtiollisia uhkia sekä reagoida niihin.

Sotilastiedustelulain mukaiset painopisteet ja tietopyynnöt

Sotilastiedustelua ohjataan vuosittaisilla painopisteillä. Pääesikunta valmistelee painopisteitä sotilastiedustelulaissa mainittujen tahojen eli tasavallan presidentin kanslian, valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön ja puolustusministeriön kanssa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käsittelevän ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteinen kokous (TP-UTVA) käsittelee valmistelevasti sotilastiedustelun kohteita koskevat painopisteet.

Tasavallan presidentillä on tärkeä rooli sotilastiedustelun painopisteiden asettamisessa.

Painopisteillä tarkoitetaan Suomelle ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittäviä pitkäaikaisia kehityslinjoja, jotka voivat kohdistua esimerkiksi tiettyyn asiakokonaisuuteen tai alueeseen. Painopisteitä voidaan tarvittaessa myös mukauttaa merkityksellisten lyhytaikaisempien tapahtumien tai kehityskulkujen vuoksi. TP-UTVA:n käsittelyn jälkeen toimintaa ohjaava puolustusministeriö käskää painopisteet Pääesikunnalle. Se ei kuitenkaan ota painopisteillä kantaa siihen, millaisilla tiedustelumenetelmillä niiden mukaista tiedonhankintaa toteutetaan. Puolustusministeriön on lisäksi annettava kerran vuodessa selvitys TP-UTVA:lle sotilastiedustelun kyvystä muodostaa ja ylläpitää tilannekuvaa sekä tuottaa relevanttia raportointia painopisteiden mukaisesti. Vuotuiset painopisteet muodostavat pohjan sotilastiedusteluviranomaisen tiedustelutehtäville, joista päättää Pääesikunnan tiedustelupäällikkö.

Painopisteiden pohjalta määriteltyjen tiedustelutehtävien lisäksi Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ylin valtionjohto voi päätöksentekonsa tueksi tarvittaessa esittää sotilastiedusteluviranomaiselle sotilastiedustelun kohteisiin ja vuotuisiin painopisteisiin perustuvia erillisiä tietopyyntöjä.

Tiedustelumenetelmät

Sotilastiedusteluviranomaisen tiedustelumenetelmät on koottu sotilastiedustelulain 4. lukuun. Käytössä on rikostorjunnan salaisia tiedonhankintamenetelmiä muistuttavia menetelmiä, kuten tarkkailu, tek-

ninen tarkkailu tai televerkoissa tapahtuva tiedustelu, sekä perinteisiä sotilastiedustelun keinoja, kuten radiosignaalityiedustelu. Lain mukaan käytössä on nyt myös täysin uusia menetelmiä, kuten tiedonhankinta tietoliikenteestä (tietoliikennetiedustelu), ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu ja tietolähdetoiminta. Menetelmien käyttöön liittyvä päätöksentekojärjestelmä on rakennettu viestinnän luottamuksellisuuden suojaan sekä perusoikeuksia kunnioittaen. Tuomioistuimien ratkaisee syvälle perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvien menetelmien käytön. Pääesikunnan tiedustelupäälliköllä on ratkaisovalta silloin, kun menetelmän käyttöön liittyy muun muassa korostunut tiedustelumenetelmää käyttävän virkamiehen suojaamisen näkökulma.

Lakisäätteisten tiedustelumenetelmien lisäksi sotilastiedusteluviranomaisella on käytössään menetelmiä, joista ei ole ollut tarpeen ja tarkoituksenmukaista säätää erikseen laissa. Sellainen on esimerkiksi avointen lähteiden tiedustelu, jonka ei katsota loukkaavan perustuslailla taattua yksityisyyden suojaan.

Rikostorjunta

Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014) antaa sotilastiedustelun tehtäviksi myös ennalta estää ja paljastaa sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan sekä maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyviä rikoksia, joiden selvittäminen kuuluu keskusrikospoliisille.

Ajantasainen tiedustelutieto mahdollistaa puolustusjärjestelmän tehokkaan valmiudensäätelyn.

Laki sotilastiedustelusta

4 §

Sotilastiedustelun kohteet

Sotilastiedustelun kohteena on seuraava toiminta, jos toiminta on luonteeltaan sotilaallista:

- 1) vieraan valtion asevoimien ja niihin rinnastuvien järjestäytyneiden joukkojen toiminta ja toiminnan valmistelu;
- 2) Suomen maanpuolustukseen kohdistuva tiedustelutoiminta;
- 3) joukkotuhaoseiden suunnittelu, valmistaminen, levittäminen ja käyttö;
- 4) vieraan valtion sotatarvikkeiden kehittäminen ja levittäminen;
- 5) kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta vakavasti uhkaava kriisi;
- 6) kansainvälisten kriisinhallinta-operaatioiden turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta;
- 7) Suomen kansainvälisen avun antamisen ja kansainvälisen muun toiminnan turvallisuutta vakavasti uhkaava toiminta.

Lisäksi sotilastiedustelun kohteena on vieraan valtion toiminta tai muu sellainen toiminta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja.

Tiedustelun tiedonhankintaa tehdään kaikissa olosuhteissa.

Puolustusvoimissa rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta vastaa sotilasvastatiedustelu, joka on osa sotilastiedustelua.

Tehtävissä on oikeus rajoitetusti käyttää poliisilain (872/2011) 5. luvussa säädettyjä salaisia tiedonhankintakeinoja. Poliisi voi myös aina pyynnöstä suorittaa Puolustusvoimille sellaisen toimenpiteen, johon Puolustusvoimilla ei ole toimivaltaa. Lain suoma mahdollisuus tehtävien suorittamiseen yhteistoiminnassa poliisin kanssa on käytännössä havaittu hyväksi ja helpottanut yhteistyötä.

Rikostorjunnan tehtäväkenttä on nykyisellään varsin vakiintunut. Rikostorjuntaviranomaisten välinen yhteistyö ja sen merkitys ovat kasvaneet merkittävästi, ja se koetaan tarkoituksenmukaiseksi tavaksi ennaltaehkäistä ja torjua rikollisia ilmiöitä.

Puolustusvoimien yhteisoperaatiot edellyttävät tiedustelutietoa.

Sotilastiedustelun organisaatio ja suorituskyvyt

Sotilastiedustelu on osa Puolustusvoimia ja palvelee Puolustusvoimien johtoa sekä myös valtiojohtoa. Sen tehtävänä on tuottaa tietoa tiedustelutiedon tarvisijoiden antamien vaatimusten mukaan, jotta puolustusjärjestelmä pystyy toimimaan tehokkaasti.

Sotilastiedustelun tarkoituksena on hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta tai muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Tietoja tarvitaan, jotta sotilastiedustelu kykenee antamaan tarvittavan ennakkovaroituksen Suomeen kohdistuvasta sotilaallisesta uhkasta sekä tuottamaan riittävän toimintaympäristötietoisuuden Puolustusvoimien ja valtiojohton päätöksenteon tukemiseksi sekä Puolustusvoimien lakisäateisten tehtävien suorittamiseksi.

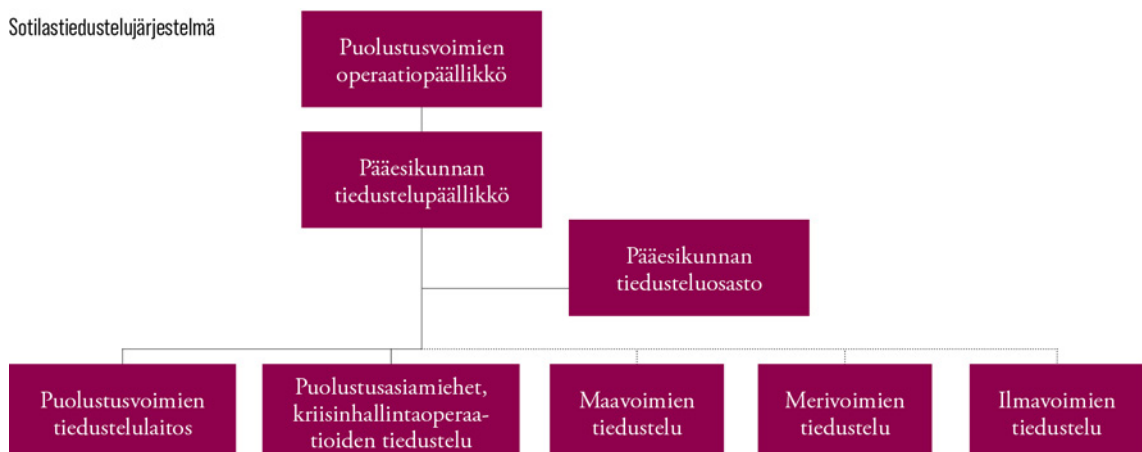
Puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen, osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisiin-

hallintaan. Sotilastiedustelun tehtävänä on, osana Puolustusvoimia, Suomen kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohton toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen. Sotilastiedustelu osallistuu myös Puolustusvoimien kansainvälisiin tehtäviin, kuten sotilaallisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen sekä sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Sotilastiedustelun toiminnassa korostuvat oikea-aikaisuus sekä tuotetun tiedustelutiedon luotettavuus ja käyttökelpoisuus.

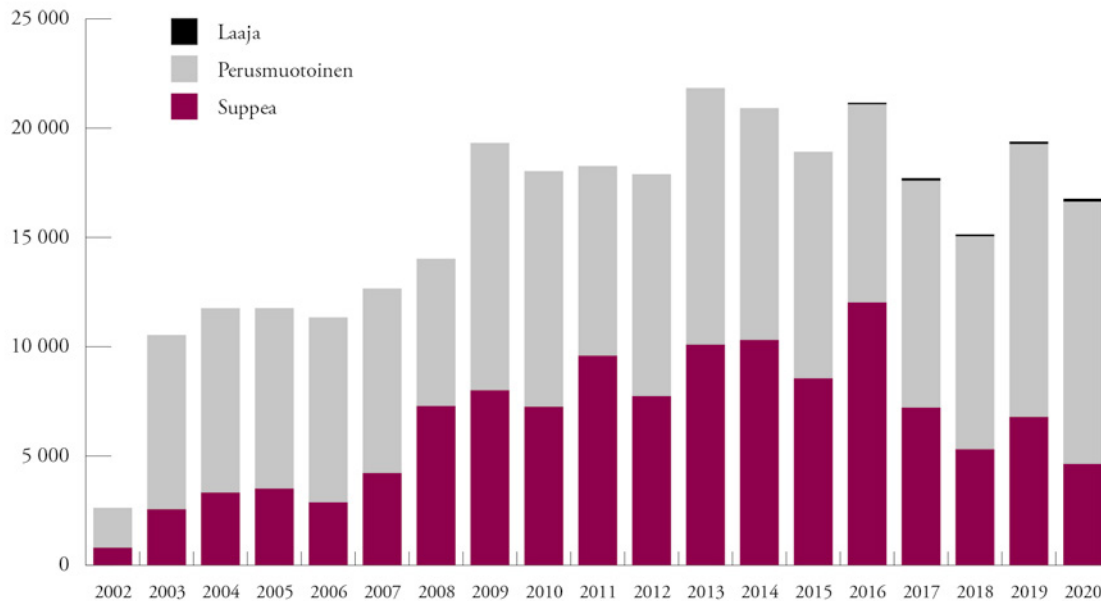
Sotilasvastatiedustelu on osa sotilastiedustelua

Sotilasvastatiedustelu on osa Puolustusvoimien tiedustelujärjestelmää. Sotilasvastatiedustelu hankkii ja käsittelee tietoja Suomen maanpuolustukseen koh-

Sotilastiedustelujärjestelmä

Turvallisuusselvityshakemusten määrä 2001-2020

distuvasta tiedustelutoiminnasta, joka uhkaa Suomen maanpuolustusta tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Se paljastaa ja ennalta estää Suomen sotilaalliseen maanpuolustukseen kohdistuvia tiedusteluun, tuhoitöihin, terrorismiin, järjestäytyneeseen rikollisuuteen sekä tietoverkkohyökkäyksiin liittyviä uhkia ja rikoksia.

Sotilasvastatiedustelun tavoite on tunnistaa ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden aiheuttama uhka sekä niiden toiminta ja aiheet. Päämääränä on tukea maanpuolustuksen keskeisiä toimijoita tiedon, tehtävien ja avainhenkilöstön suojaamisessa sekä antaa Puolustusvoimien johdolle ja valtiojohdolle oikea-aikaiset ennakoilmoitukset käynnissä olevista muutoksista.

Sotilasvastatiedustelu toimii myös Puolustusvoimien määrättyinä turvallisuusviranomaisena (Designated Security Authority, DSA). Tässä tehtävässä sotilasvastatiedustelu laatii henkilöturvallisuusselvityksiä ja akkreditoi yritysturvallisuussopimukset sekä käytöön otettavia tietojärjestelmiä ja salaustuotteita.

Sotilastiedustelun rakenne

Sotilastiedustelu on osa Puolustusvoimien operaatiopäällikön johtamaa Puolustusvoimien operatiivista toimintaa. Sotilastiedustelun tehtävien suunnitte-

lusta ja toteuttamisesta vastaa Pääesikunnan tiedusteluosasto. Pääesikunnan tiedusteluosastoa johtaa Pääesikunnan tiedustelupäällikkö. Pääesikunnan tiedustelupäällikkö ohjaa Puolustusvoimien tiedustelulaitosta. Tiedustelulaitoksen tehtäviin kuuluu sotilaallisen toimintaympäristön seuraaminen, arviointi ja raportointi. Puolustusvoimien tiedustelulaitos vastaa myös puolustusministeriön ja Puolustusvoimien paikka- ja olosuhdetietopalveluista. Puolustushaaroilla eli Maa-, Meri- ja Ilmavoimilla on omat tiedusteluelementtinsä, ja näiden tehtävänä on ensisijaisesti tukea puolustushaarakomentajien operatiivista toimintaa laatimalla arvioita lähialueen tapahtumista. Pääesikunnan tiedustelupäällikkö ohjaa operatiivisesti puolustushaaratiedustelua.

Tiedustelun toiminta

Tiedustelua voidaan kuvata syklisenä toimintana. Tiedustelusyklin viisivaiheisessa kehässä toimintaympäristötietoisuuden vaatimukset saadaan tiedustelutiedon tarvisijalta, joka sotilastiedustelun osalta voi olla esimerkiksi Puolustusvoimien johto, valtioneuvosto tai tasavallan presidentti. Ohjausvaiheessa arvioidaan, minkälaisia tietotarpeita ja -vaatimuksia tiedon tarvisijalla on ja miten tietotarpeet täytetään. Ohjausvaiheessa myös aloitetaan tiedustelutietojen vaatimusten ja kokoamisen hallintaprosessi, jossa selvitetään, mitä kysytystä aiheesta tiedetään ennes-

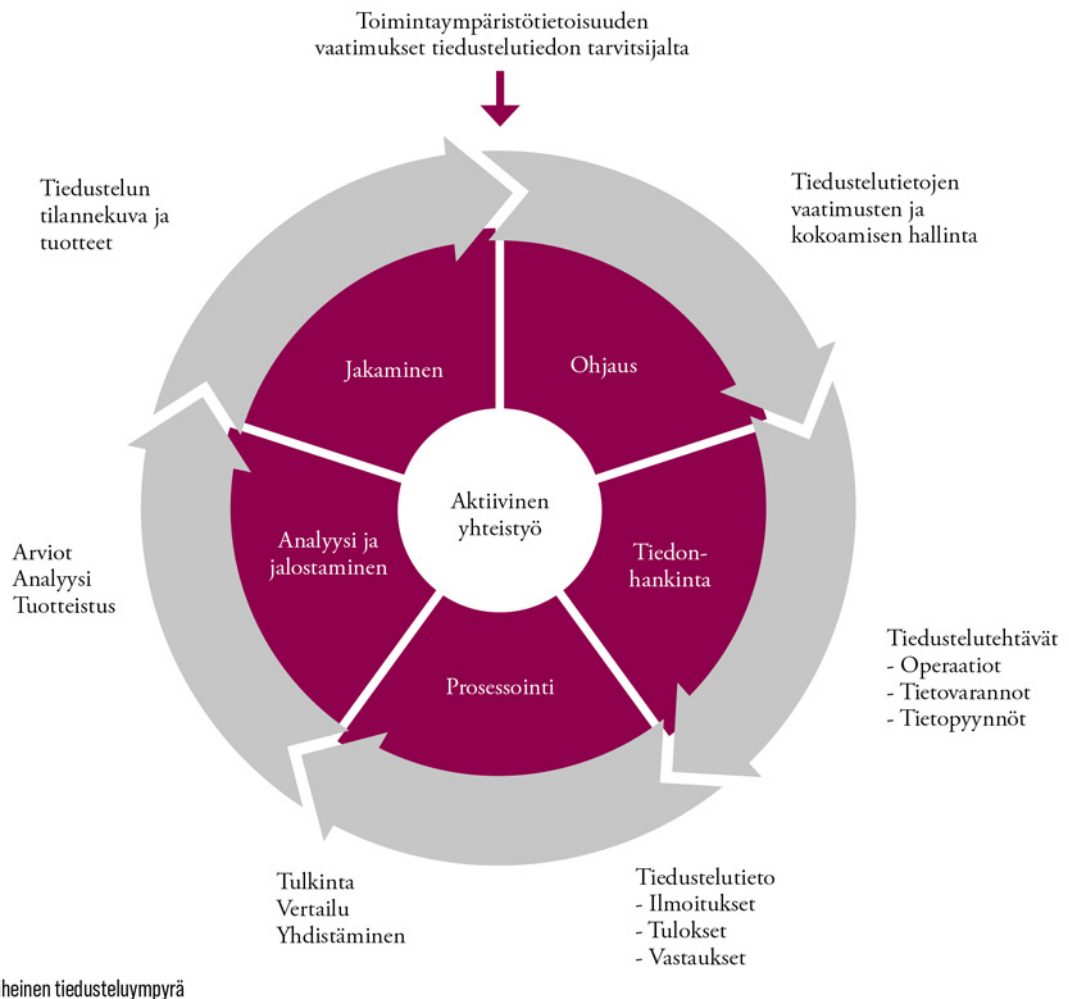
tään. Tämän jälkeen päätetään, onko tarpeen aloittaa tiedonhankintaoperaatio, jotta analyysi voi vastata tietotarpeeseen.

Tiedonhankintavaiheessa annetaan tiedustelutehtävät eri tiedustelulajeille, jotka toteuttavat tiedonhankinnan. Saatu tiedustelutieto prosessoidaan eli tulkitaan, vertaillaan ja yhdistellään analyysia varten. Seuraavassa vaiheessa prosessoitua tietoa analysoidaan ja jalostetaan edelleen, jotta tiedustelutieto olisi mahdollisimman laadukasta. Jalostettu tiedustelutieto tuotteistetaan raportiksi tai muuksi tarpeenmukaiseksi tiedustelun tuotteeksi ja toimitetaan seuraavassa vaiheessa oikea-aikaisesti tiedontarvitsijalle. Tiedustelutiedon loppukäyttäjän antama palaute saadusta tiedustelutiedosta kehittää osaltaan ohjausta. Tiedustelusykli on voimakkaan yksinkertaistava malli, eikä todellisuus ole niin selkeä,

mutta syklin vaiheet kuvaavat tiedustelun toimintaa ja sen perusprosesseja.

Keinoja, joilla tiedustelutietoja hankitaan tiedusteluanalyysia varten, kutsutaan tiedonhankintamenetelmiksi. Tietyä tiedonhankintamenetelmää ja siihen liittyvää prosessointia sekä kyseisellä menetelmällä hankitun tiedon analyysia kutsutaan tiedustelulajiksi. Tiedustelutehtävän toteuttamiseksi voidaan käyttää tilanteen mukaan useita tiedustelulajeja yhdessä, tai joskus yhdenkin tiedonhankintatavan suorituskyyvyt riittävät tehtävän toteuttamiseen. Länsimaissa on vakiintunut käytännöksi, että tiedustelulajit tunnetaan usein niiden englanninkielisillä lyhenteillä.

Tiedustelutietoa hankitaan myös kansainvälisen yhteistyön sekä puolustusasiamiestoiminnan kautta.

Merivoimien tiedustelu tukee puolustushaaran operatiivista toimintaa ja tuottaa samalla arvokasta tietoa sotilastiedustelulle.

Puolustusasiamiesten yhtenä tehtävänä on tietojen hankkiminen asemamaan turvallisuuspolitiikasta ja asevoimista sekä niistä raportointi Puolustusvoimien johdolle. Tiedustelulajeissa toiminta sijoittuu henkilötiedusteluun. Puolustusasiamiesten tiedonhankinta on luonteeltaan avointa ja diplomaattisen toimintakulttuurin mukaista.

Sotilastiedustelun tärkeimmät kansalliset kumppanit ovat suojelupoliisi ja Rajavartiolaitos sekä keskusrikospoliisi. Suojelupoliisin tehtävänä on ”torjua hankkeita ja rikoksia, joka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, valtakunnan sisäistä ja ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa”, kuten suojelupoliisin vuosikatsauksessa todetaan. Sotilastiedustelussa sisäinen turvallisuus on kiinnostuksen kohteena lähinnä vastatiedustelun näkökulmasta, ja yhteistyölle on näin tilaa organisaatioiden kesken. Rajavartiolaitoksen kanssa tehtävä yhteistyö liittyy laitoksen maanpuolustukselliseen rooliin ja rajaturvallisuuden tehtäviin. Rajavartiolaitoksen aluevalvontatehtävät tukevat Puolustusvoimien tehtäviä. Erityisen merkittävässä roolissa ovat poikkeusolot, jolloin yhteistoiminta on erittäin

tiivä. Yhteistyö keskusrikospoliisin kanssa on tärkeää, kun sotilastiedustelun paljastamat rikokset etenevät esitutkintaan.

Tiedustelun suojaamistarve

Tiedustelu ja siihen liittyvät kokonaisuudet ovat salassa pidettäviä asioita. Tiedustelun on suojeltava omia lähteitään ja tietoaan sekä myös tietovajeitaan, samoin kuin henkilöstöään, omia toimintatapamallejaan ja suorituskykyään. Tietolähteen paljastuminen voi johtaa lähteen menettämiseen. Pienen ja itsessään merkityksettömien kokonaisuuksien yhdistämisellä voidaan saada merkityksellistä tietoa ja luoda kokonaiskuvaa tiedusteltavasta kohteesta. Tiedustelu pitää toimintatapamallinsa salaisina myös siksi, että onnistunut operaatio voidaan tarvittaessa toistaa.

Tiedustelun suorituskykyä ja organisaatioita kehitetään päämäärätietoisesti vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin, jotta päätöksentekijöiden toimintaympäristötietoisuus säilyy niin korkealla tasolla kuin suinkin mahdollista.

Tiedustelulajeja

Avointen lähteiden tiedustelu (OSINT, Open Source Intelligence) tarkoittaa tiedonhankintaa kaikkien saatavilla olevista julkisista lähteistä. Niitä ovat muun muassa sosiaalinen media, perinteinen media, viralliset lausunnot ja asiakirjat sekä tutkimuskirjallisuus.

Elektroninen mittaustiedustelu (ELINT, Electronic Intelligence) on radiosignaali-tiedustelun osa-alue, jossa tiedustelutietoa tuotetaan muista radioläheteistä kuin viestintään käytettävistä läheteistä. Tyypillisimpiä kohteita ovat tutka- ja navigointisignaalit.

Geotiedustelu (GEOINT, Geospatial Intelligence), koostuu kuva-aineistojen analysoinnista ja paikkatietotiedustelusta, jossa käsitellään maantieteelliseen paikkaan sidottua informaatiota kuvaamaan sekä arvioimaan kohteen ominaisuuksia.

Henkilötiedustelu (HUMINT, Human Intelligence) on tiedustelulaji, joka kohdistuu ihmisiin ja heillä oleviin tietoihin.

Kuvaustiedustelu (IMINT, Imagery Intelligence) tarkoittaa tiedustelun kohteiden kuvaamista ja kuvien tulkintaa.

Lääketieteellinen tiedustelu (MEDINT, Medical Intelligence) tarkoittaa ihmisten ja eläinten terveyteen liittyvien kokonaisuuksien tiedustelua. Lääketieteellisen tiedustelun pyrkimyksenä on erityisesti tunnistaa terveysuhkia ja analysoida niistä omille joukoille aiheutuvia riskejä.

Ominaispiirre- ja tunnistetiedustelu (MASINT, Measurement and Signatures Intelligence) on tekninen tiedustelulaji. Silmä pyritään havaitsemaan tai tunnistamaan kohde, seuraamaan sitä ja kuvailemaan koh-

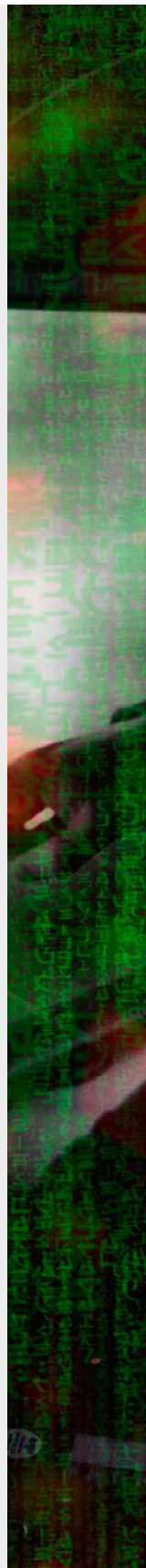
teen ominaispiirteet. Esimerkkinä ominaispiirre- ja tunnistetiedustelusta voi pitää valvontaan käytettävien akustisten sensoreiden ja seismologisten sensoreiden tuottaman tiedon hyödyntämistä sekä suojeluun liittyvää näytteiden ottamista ja analysointia.

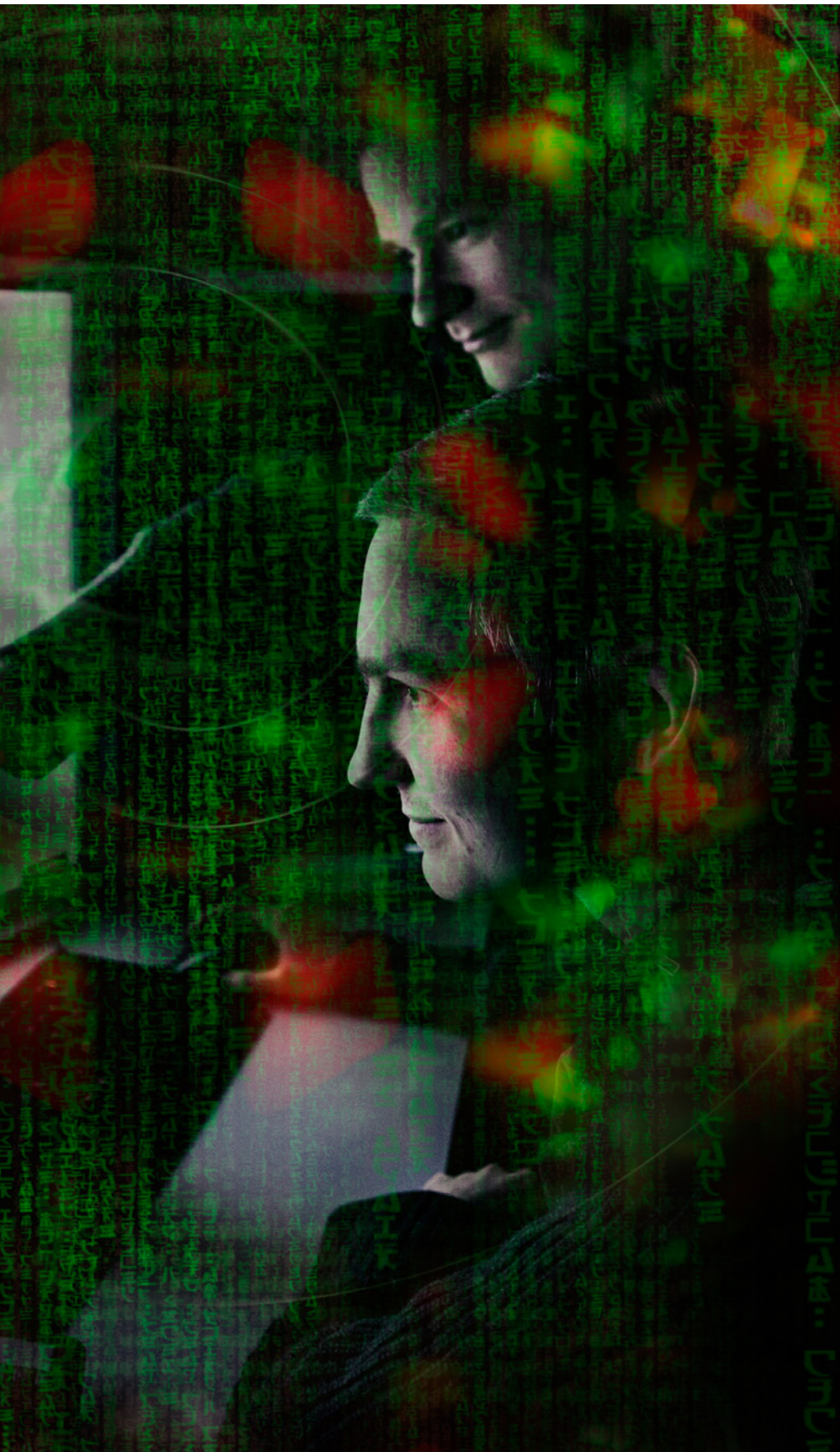
Signaalitiedustelu (SIGINT, Signals Intelligence) tarkoittaa tiedustelua, jonka kohteena ovat sähkömagneettiset signaalit. Suomessa signaalitiedustelu jakautuu radiosignaali-tiedusteluun, tietoliikennetiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun. Radiosignaali-tiedustelu jakautuu tyypillisesti viestitiedusteluun (COMINT, kohteena viestintä), mittaustiedusteluun (ELINT, kohteina tutkasignaalit) ja instrumentointisignaalien tiedusteluun (FISINT, kohteina järjestelmien sisäiset signaalit). Tietoliikenne- ja tietojärjestelmätiedustelun kokonaisuutta kutsutaan tietoverkkotiedusteluksi.

Teknologiätiedustelu (TECHINT, Technological Intelligence) merkitsee asevoimien käyttämien aseiden, muiden järjestelmien ja varusteiden tutkimista vasta-aseiden ja toimintatapojen kehittämisen pohjaksi.

Vieraiden laitteiden teknisten instrumentointisignaalien tiedustelu (FISINT, Foreign Instrumentation Signals Intelligence) on radiosignaali-tiedustelun osa-alue, jossa tiedustelun kohteena ovat teknisten järjestelmien väliset tekniset signaalit, jotka eivät sisällä luottamuksellista viestintää.

Viestitiedustelu (COMINT, Communications Intelligence) on radiosignaali-tiedustelun osa-alue, joka kohdistuu radioaalloilla välitettäviin tiedonsiirtosignaaleihin. Tiedustelun kohteena voi olla signaalin informaatio sisältö, tekniset parametrit, signaalilähteen sijainti tai mikä tahansa muu signaaliin liittyvä informaatio, joka tuottaa tiedustelutietoa signaalin käyttäjästä tai käytetystä järjestelmästä.

Kohdejärjestelmien muutos
edellyttää tiedustelun
tiedonhankinnalta
mukautumista ja kehittymistä.

Sotilastiedustelun laillisuusvalvonta

Sotilastiedustelua valvotaan sekä sisäisesti että ulkoisesti. Sotilastiedustelun laillisuusvalvonta on kansainvälisestikin vertailtuna hyvin kattavaa.

Laillisuusvalvonta alkaa siitä, että tiedustelun henkilöstö on koulutettu ottamaan huomioon lain asettamat rajoitukset. Jokainen tiedusteluvirkamies osallistuu harkitsee ja puntaroi toimintansa laillisuutta, ja kullakin esimiehellä on määritetyt velvollisuutensa esimiesvalvonnassa. Yksi keskeisistä valvontamekanismeista onkin sotilastiedustelun sisäinen esimiesvalvonta, mutta toimintaan kohdistuu merkittävässä määrin myös Puolustusvoimien sisäistä, sotilastiedustelutoimialan ulkopuolista valvontaa. Pääesikunnan päällikkö valvoo sotilastiedustelua, ja Puolustusvoimien asessori vastaa sisäisestä laillisuusvalvonnasta.

Sisäinen valvonta toteutuu Puolustusvoimien asessorin useamman kerran vuodessa toteuttamalla sekä sotilastiedustelulain että lain sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa mukaisen toi-

minnan valvontatarkastuksilla, joiden yhteydessä käydään läpi muun muassa toimivaltuuspäätöksiä sekä tarkastetaan toiminnan yleisiä oikeudellisia puitteita. Pääesikunnan päällikölle pidetään tilannekatsauksia tiedustelumenetelmien käytöstä sekä säännöllisesti että erikseen pyydettyä ja tarpeen mukaan.

Vuotuisten asessorin valvontatarkastusten yhteydessä käydyt keskustelut ovat toteutuneet avoimessa hengessä, ja sotilastiedustelu on kokenut valvonnan havaintojen tukevan alati prosesseiltaan kehittyvää toimintaa.

Sotilastiedustelulain soveltamisen valvontaa varten perustetulla tiedusteluvallontavaltuutetun tehtävällä on keskeinen rooli ulkoisen laillisuusvalvonnan to-

Puolustusministeriö valvoo sotilastiedustelutoimintaa.

teutuksessa. Jotta tiedusteluvalvontavaltuutettu voi tosiasiallisesti suorittaa valvontatehtävänsä, sotilastiedusteluviranomaisen on annettava hänelle tieto kaikista sotilastiedustelulain nojalla annetuista tiedustelumenetelmää koskevista luvista ja päätöksistä mahdollisimman pian luvan antamisen tai päätöksen jälkeen. Valtuutetulle on lisäksi ilmoitettava mahdollisimman pian muun muassa sotilastiedustelun suojaamista koskevasta päätöksestä tai tuomioistumelle tehdystä tiedustelumenetelmää koskevasta vaatimuksesta.

Valtuutettu on kohdistanut sotilastiedusteluviranomaisen toimintaan laillisuusvalvontaa aktiivisesti ja kattavasti ja laatinut toiminnastaan myös julkisen vuosiraportin. Valvonnan prosessia ja toteutustapaa on kehitetty yhteistyössä valtuutetun ja sotilastiedus-

telun kesken. Kehittämisessä on erityisesti kiinnitetty huomiota salassapitovelvollisuuden toteutumiseen sekä lain edellyttämään asiakirjojen ja tietojärjestelmiin sisältyvien tietojen suojaan.

Sisäisen valvonnan sekä tiedusteluvalvontavaltuutetun suorittaman valvonnan lisäksi sotilastiedustelulain mukaista toimintaa valvoo puolustusministeriö, jolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja yhteiskunnallisesti, taloudellisesti tai vakavuudeltaan merkittävistä sotilastiedusteluun liittyvistä asioista. Puolustusministeriö antaa lisäksi eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnalle, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle vuosittain kertomuksen tiedustelumenetelmien ja sotilastiedustelun suojaamisen käytöstä sekä valvonnasta. Vuosittaisten kertomusten lisäksi puolustusministeriölle annetaan vuosittain erillinen selvitys sotilastiedustelutoiminnasta, sen laadusta ja laajuudesta sekä kohdentumisesta. Puolustusministeriö voi myös pyytää selvityksen erikseen laadittavaksi ja toimitettavaksi viivytyksettä.

Myös lain sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa nojalla tehtävän rikostorjunnan ulkoinen laillisuusvalvonta on puolustusministeriön vastuulla, ja sille on toimitettava tiedot yhteiskunnallisesti, taloudellisesti tai vakavuudeltaan merkittävistä asioista. Puolustusministeriö antaa eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomuksen salaisten tiedonhankintakeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta.

Sotilastiedustelulain soveltamisen valvontaa varten perustettiin tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävä. Ensimmäinen tiedusteluvalvontavaltuutettu on tehtävässä toukokuussa 2019 aloittanut Kimmo Hakonen.

Sotilastiedustelu työ- ja palveluspaikkana

Sotilastiedustelussa on tarjolla kiinnostavia ja tärkeitä tehtäviä turvallisuuden etulinjassa. Hyvin koulutettu, harjaantunut ja työssään hyvinvoiva työntekijä on työn laadun tae.

Sotilastiedustelussa on kiinnostavia tehtäviä kaikille henkilöstöryhmille.

Henkilöstö on sotilastiedustelun tärkein voimavara. Sotilastiedustelun tulos syntyy arjen jokapäiväisessä toiminnassa ammattitaitoisen ja motivoituneen henkilöstön kautta. Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja toimintakyvyn tukeminen ovat keskeisiä edellytyksiä tulosten saavuttamiselle.

Henkilöstöjohtamisen kautta katsottuna sotilastiedustelun keskeisimmät periaatteet ovat tasa-arvoinen ja yksilöllinen kohtaaminen, oikeudenmukaisuus ja avoin vuorovaikutus. Toimintaympäristön muutoksen ja teknologisen kehityksen vuoksi sotilastiedustelu rekrytoi lisää henkilöstöä vastuullisiin tehtäviin. Sotilastiedustelussa on tehtäviä upseereille, erikoisupseereille, opistoupseereille, aliupseereille sekä siviileille.

Sotilastiedustelussa tarvitaan laajasti eri alojen osaamista. Tehtäviä on tarjolla sotilaiden lisäksi myös laajasti siviileille, esimerkiksi tekniselle henkilöstölle ja korkeasti koulutetuille tutkijoille. Myös varusmiehiä ja reserviläisiä on sijoitettu sotilastiedustelun kokoonpanoon.

Sotilastiedustelulle on tärkeää, että henkilöstö kokee olevansa osa asiantuntevaa ja dynaamista työyhteis-

söä ja uudet tulijat tuntevat itsensä tervetulleeksi. Tämä on johtajien tehtävä kaikilla sotilastiedustelun tasoilla. Sotilastiedustelu haluaa olla hyvä ja kilpailukykyinen työnantaja sekä houkutteleva työpaikka niin uusille kuin sotilastiedustelussa jo työtä tekeville osaajille.

Kriisinhallintaoperaatioissa tarvitaan myös tiedustelijoita.

Sotilastiedustelun kehittäminen

Sotilastiedustelun suorituskyvyn kehittämisen tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa sotilastiedustelun kykyä toteuttaa ydintehtävänsä myös muuttuvassa toimintaympäristössä. Kehittäminen on teknologiaintensiivistä, jotta kyetään vastaamaan uuden teknologian aiheuttamiin uhkiin sekä toisaalta hyödyntämään teknologian tarjoamia mahdollisuuksia tiedustelutietojen hankkimiseen ja analysointiin.

Sotilastiedustelun kehittäminen suunnitellaan osana Puolustusvoimien kehittämisohjelmaa. Kehittämisohjelma muotoillaan Puolustusvoimien strategisessa suunnittelussa, ja siinä määritetään kehittämisen tavoitteet 12 vuoden ajanjaksolle. Kehittämisen toiminta-ajatus on kuvattu sitä ohjaavissa konsepteissa.

Kehittämisohjelman ja konseptien keskeisiä periaatteita ja tavoitteita ovat esimerkiksi tiedustelutiedonkäyttäjän tietotarpeen ohjaavuusperiaate kaikissa sotilastiedustelun toiminnoissa sekä tiedustelutiedon sujuva välittäminen tiedon hyödyntäjille. Vastaami-

nen tiedustelutiedon käyttäjien alati muuttuviin tarpeisiin edellyttää jatkuvaa palautetta ja vuoropuhelua tiedon käyttäjien kanssa. Lisäksi tiedustelun tuotteiden ja palveluiden vaikuttavuutta ja käytettävyyttä on jatkuvasti arvioitava ja kehitettävä. Tietovaatimusten toteuttamisen edellyttämiä kehittämistavoitteita ovat entistä kokonaisvaltaisemman tiedustelutiedon tuottaminen Puolustusvoimien johdon ja valtiojohdon päätöksenteon tueksi sekä kyky tukea Puolustusvoimien operaatioita tiedustelutiedolla.

Puolustusvoimien kehittämistavoitteet toteutetaan laajoissa suorituskyvyn kehittämishankkeissa. Tämä

Kehittämisen osa-alueet

- Tiedonhankinta
- Analyysi ja tuotteistaminen
- Tuote- ja palvelurakenteet
- Tiedon käyttäjän tarpeeseen vastaaminen
- Henkilöstön osaaminen

Kehittämisen tapa

Sotilastiedustelun jatkuva ja ammattitaitoinen kehittäminen

Kehittämisen tavoite

Tiedustelutiedon käyttäjien tarvitsema, laadukas ja ainutlaatuinen tiedustelutieto, jota ei voi muualta saada

Radiosignaalityedustelu on perinteinen tiedustelulaji, jonka vaatimukset ja mahdollisuudet ovat jatkuvan muutoksen alla.

Sotilastiedustelulaki mahdollistaa tiedonhankinnan kybertoimintaympäristössä.

edellyttää hyvää tietoa toimintaympäristöstä sekä laadukkaita arvioita sen muutoksesta. Sotilastiedustelun suorituskyvyn kehittämisen ja hankkeiden suunnittelun ja toteutuksen perustana on pitkäaikainen ja johdonmukainen tutkimus- ja kehittämistyö, jota tehdään läheisessä yhteistyössä Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen ja kansallisten sekä kansainvälisten kumppanien kanssa.

Toimintaympäristö muuttuu

Toimintaympäristön muutos ja teknologinen kehitys ovat sotilastiedustelun kehittämistä ohjaavia muutostekijöitä. Muutokset tiedustelun toimin-

ta- ja kohdeympäristöissä ovat jatkuvia, ja Suomen maantieteellinen sijainti asettaa tiedustelujärjestelmän kehittämislle omat erityisvaatimuksensa. Tiedustelun tiedonhankintajärjestelmiä kehitetään kaikissa toimintaympäristöissä, niin maa-, meri-, ilma-, avaruus- ja kybertoimintaympäristössä kuin informaatioulottuvuudessakin. Siten mahdollistetaan tarvittavien ja ajantasaisten tietojen tuotanto jatko-
hyödyntämistä varten.

Nopean teknologisen kehityksen vuoksi jo pelkääntään suorituskyvyn ylläpitäminen edellyttää jatkuvasti merkittäviä uusia investointeja muun muassa tiedonhankintajärjestelmiin. Toisaalta teknologinen

Sotilastiedustelun uudet mahdollisuudet vaativat uudenlaista osaamista.

kehittyminen avaa myös uusia mahdollisuuksia tuottaa sotilastiedustelun tehtävien ja kansallisen turvallisuuden kannalta kriittistä tiedustelutietoa.

Toimintaympäristön uusien ilmiöiden ja uhkien seuranta edellyttää uusien kyvykkyyksien luomista sotilastiedustelulle. Esimerkiksi viime vuosina merkittävästi kasvaneeseen kyberuhkaan vastaamiseksi sotilastiedustelu parantaa kykyä Suomen sotilalliseen maanpuolustukseen kohdistuvien uhkien havaitsemiseen ja vastatoimien tukemiseen. Samoin vaikkapa informaatio-operaatioiden havaitseminen ja arviointi edellyttävät tiedonhankinnan ja analyysitoiminnan kehittämistä.

Kehittämisen osa-alueet

Sotilastiedustelun kehittäminen jakaantuu karkeasti ottaen tiedonhankinnan, analyysin ja tuotteistamisen, tuote- ja palvelurakenteiden sekä tiedon käyttäjän tarpeeseen vastaamisen osa-alueille. Teknologiatrendit, tiedon (myös epäolennaisen) määrän huomattava lisääntyminen ja analysoinnin haasteellisuus asettavat merkittäviä vaatimuksia tiedustelun prosessien ja järjestelmien kehittämiselle, jotta kyetään tuottamaan tiedustelutiedon loppukäyttäjälle olennaista ja käyttökelpoista tietoa. Tärkeä osa-alue on myös henkilöstön osaamisen pitkäjänteinen ja kannustava kehittäminen.

Sotilastiedustelun jatkuvalla ja ammattitaitoisella kehittämisellä varmistetaan, että sotilastiedustelu kykenee jatkossakin tuottamaan tiedustelutiedon käyttäjien tarvitsemaa, laadukasta ja ainutlaatuisista tiedustelutietoa, jota he eivät voi muualta saada.

Kuvaustiedustelu on tiedustelulaji, jonka tiedonhankintajärjestelmät voivat sijaita maan tai veden pinnalla, ilmakehässä tai avaruudessa.

